

СЕЛЕКЦІЙНО-ГЕНЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОВЕЦЬ ЦИГАЙСЬКОЇ ПОРОДИ РІЗНИХ ВНУТРІШНЬОПОРІДНИХ ТИПІВ У РІЗНИХ ПРИРОДНО-КЛІМАТИЧНИХ УМОВАХ УКРАЇНИ

БОГДАН М. К.

Одеський державний аграрний університет

Досліджено живу масу, довжину та настриг митої вовни, фізико-механічні властивості вовни овець цигайської породи різних внутрішньопорідних типів в залежності від настригу чистої вовни та наведено коефіцієнт повторюваності основних селекційних ознак.

Ключові слова: внутрішньопорідні типи цигайської породи овець, довжина, тонина вовни, настриг, коефіцієнт повторюваності.

На сьогодні в Україні відбулися достатньо зчні зміни у сільському господарстві, у т.ч. у вівчарстві. Вівчарство втратило можливість збільшення виробництва продукції за рахунок екстенсивного фактору. Подальше його зростання у відповідних умовах можливе головним чином за рахунок збільшення безпосередньої продуктивності тварин [1, 3].

Таким чином, збільшення продукції овець можна вирішити при використанні овець цигайської породи різних внутрішньопорідних типів у відповідних природно-кліматичних зонах. Теоретичні основи оцінки племінної цінності тварин уналежнює статистичні моделі лінійної регресії, які враховують адитивний ефект генів. Генетико-статистична модель передбачає, що між генотипом і середовищем відсутні статистичні взаємодія та кореляція.

Матеріал та методика досліджень. Використовували інформацію первинного зоотехнічного обліку в низці господарств з розведення овець цигайської породи двох внутрішньопорідних типів, що розводили у Дніпропетровській, Одеській областях та АР Крим за період 2007-2013 рр. Дослідження живої маси, довжини та настригу митої вовни, фізико-механічних властивостей вовни овець та визначення коефіцієнту повторюваності основних селекційних ознак проводили за загальноприйнятими у вівчарстві методиками [2]. Статистичну обробку даних проводили за М.О. Плохинським [4] з використанням програмного забезпечення *Microsoft Excel*.

Результати власних досліджень. Аналіз результатів наведених у таблиці 1 доводить, що в 2-х і 3-х річному віці серед вівцематок приазовського і кримського типів за живою масою спостерігаються відмінності. Відмінності були на користь вівцематок приазовського і кримського типів, яких розводять в Одеській області. Висока жива маса зафіксована також серед маток кримського типу в АР Крим. Різниця за живою масою між групами тварин приазовського типу була статистично достовірною ($P > 0,99$; $P > 0,999$). Різниця між групами вівцематок кримського типу також була статистично достовірною, за винятком між тваринами Одеської та АР Крим, різниця статистично недостовірною ($P < 0,95$). У річному віці при формуванні тварин по зонах їх розведення також були враховані настриг брудної і митої вовни. Різниця за настригом брудної і митої вовни була статистично недостовірною ($P < 0,95$).

У річному віці при формуванні тварин по зонах їхнього розведення також були враховані настриг брудною і митої вовни. Різниця за настригом брудної і митої вовни була статистично недостовірною ($P < 0,95$). У 2-х і 3-х річному віці за настригом брудної і митої вовни спостерігалися статистичні відмінності. Так, серед вівцематок приазовського

типу в Одеській області, а кримського типу в АР за настригом брудної і митої вовни спостерігалася перевага над іншими групами. Різниця на користь цих груп статистично достовірна ($P > 0,99$; $P > 0,999$).

1. Характеристика вівцематок цигайської породи різних внутрішньопорідних типів

Показники	Внутрішньопорідний тип							
	Приазовський				Кримський			
	Групи (n=50) ($\bar{X} \pm S_{\bar{x}}$)							
	Область розведення овець							
	Дніпропетр овеська	Кримська	Одеська	Полтавська	Дніпропетр овеська	Кримська	Одеська	Полтавська
Жива маса ярок в 1 рік, кг	37,72 $\pm 0,27$	37,84 $\pm 0,30$	37,61 $\pm 0,26$	37,82 $\pm 0,29$	37,84 $\pm 0,30$	36,25 $\pm 0,23$	36,28 $\pm 0,25$	36,27 $\pm 0,23$
Жива маса ярок в 2 роки, кг	50,42 $\pm 0,29$	48,26 $\pm 0,31$	52,36 $\pm 0,29$	48,02 $\pm 0,30$	47,71 $\pm 0,26$	48,09 $\pm 0,29$	48,26 $\pm 0,31$	45,49 $\pm 0,23$
Жива маса вівцематок в 3 роки, кг	53,31 $\pm 0,30$	50,52 $\pm 0,28$	55,27 $\pm 0,29$	50,45 $\pm 0,35$	49,83 $\pm 0,35$	50,50 $\pm 0,29$	50,52 $\pm 0,28$	47,37 $\pm 0,31$
Настриг немитої вовни ярок в 1 рік, кг	3,53 $\pm$ 0,03	3,53 $\pm$ 0,03	3,51 $\pm$ 0,03	3,53 $\pm$ 0,03	3,71 $\pm$ 0,02	3,71 $\pm$ 0,03	3,70 $\pm$ 0,02	3,72 $\pm$ 0,03
Настриг немитої вовни вівцематок в 2 роки, кг	3,85 $\pm$ 0,03	3,87 $\pm$ 0,03	3,94 $\pm$ 0,03	3,75 $\pm$ 0,03	3,76 $\pm$ 0,03	3,82 $\pm$ 0,03	3,87 $\pm$ 0,03	3,78 $\pm$ 0,03
Настриг немитої вовни вівцематок в 3 роки, кг	3,86 $\pm$ 0,04	3,96 $\pm$ 0,03	4,11 $\pm$ 0,03	3,79 $\pm$ 0,02	3,75 $\pm$ 0,03	3,89 $\pm$ 0,03	3,91 $\pm$ 0,03	3,79 $\pm$ 0,04
Настриг митої вовни ярок в 1 рік, кг, кг	1,99 $\pm$ 0,01	1,98 $\pm$ 0,01*	1,97 $\pm$ 0,01	1,97 $\pm$ 0,01	2,13 $\pm$ 0,01	2,13 $\pm$ 0,01	2,12 $\pm$ 0,01	2,13 $\pm$ 0,02
Настриг митої вовни ярок в 2 роки, кг	2,23 $\pm$ 0,02	2,25 $\pm$ 0,02*	2,33 $\pm$ 0,01	2,19 $\pm 0,02$	2,15 $\pm$ 0,01	2,21 $\pm$ 0,02	2,19 $\pm$ 0,01	2,03 $\pm$ 0,01
Настриг митої вовни ярок в 3 роки, кг	2,24 $\pm$ 0,02	2,27 $\pm$ 0,02*	2,41 $\pm 0,01$	2,20 $\pm$ 0,02	2,15 $\pm$ 0,02	2,22 $\pm 0,02$	2,20 $\pm$ 0,01	2,05 $\pm 0,02$

Так, при вирощуванні річних ярок цигайської породи різних внутрішньопорідних типів при оцінці у 2 - і 3 літніх вівцематок тварини кримського типу краще проявили свої властивості в умовах АР Крим і трохи менше в Одеській області, а приазовського типу - переважно в Одеській області і дещо менше у АР Крим та Дніпропетровській області. Це свідчить про те, що у тварин у різних природно-кліматичних зонах забезпечується оптимальний обмін речовин, який дає можливість реалізувати генетичний потенціал в специфічних умовах для відповідних областей. Це підтверджується генетико-статистичними аналізом.

На розвиток ознак, як і організму в цілому, поряд зі спадковими факторами значно вплинули умови середовища.

Повторюваність величини живої маси і настригу вовни, визначена за допомогою коефіцієнта кореляції в різні вікові періоди, відображена в таблицях 2 і 3.

2. Коефіцієнт повторюваності живої маси ярок і вівцематок, (r_w)

Область разведення овець	Внутрішньо - порідний тип цигайської породи овець	Вік		
		1-2 роки	1-2 роки	1-2 роки
Дніпропетровська	Приазовський	0,56 ± 0,06	0,53 ± 0,06	0,59 ± 0,06
	Кримський	0,55 ± 0,06	0,52 ± 0,06	0,58 ± 0,06
Кримська	Приазовський	0,54 ± 0,06	0,52 ± 0,06	0,57 ± 0,06
	Кримський	0,59 ± 0,06	0,56 ± 0,06	0,65 ± 0,06
Одеська	Приазовський	0,60 ± 0,06	0,57 ± 0,06	0,67 ± 0,06
	Кримський	0,58 ± 0,06	0,55 ± 0,06	0,63 ± 0,06
Полтавська	Приазовський	0,52 ± 0,06	0,48 ± 0,06	0,54 ± 0,06
	Кримський	0,50 ± 0,07	0,46 ± 0,07	0,52 ± 0,07

3. Коефіцієнт повторюваності настригу вовни ярок і вівцематок, (r_w)

Область разведення овець	Внутрішньо - порідний тип цигайської породи овець	Вік		
		1-2 роки	1 – 3 роки	2 – 3 роки
Дніпропетровська	Приазовський	0,45 ± 0,02	0,35 ± 0,03	0,56 ± 0,02
	Кримський	0,44 ± 0,03	0,34 ± 0,03	0,57 ± 0,03
Кримська	Приазовський	0,45 ± 0,02	0,36 ± 0,03	0,57 ± 0,02
	Кримський	0,49 ± 0,03	0,39 ± 0,03	0,61 ± 0,03
Одеська	Приазовський	0,48 ± 0,02	0,38 ± 0,06	0,62 ± 0,02
	Кримський	0,46 ± 0,03	0,38 ± 0,03	0,60 ± 0,03
Полтавська	Приазовський	0,42 ± 0,02	0,34 ± 0,03	0,53 ± 0,02
	Кримський	0,44 ± 0,03	0,35 ± 0,03	0,56 ± 0,03

Аналіз таблиці 2 дозволяє відзначити, що у віці 1-2 років більш високий коефіцієнт повторюваності живої маси був встановлений серед маток приазовського типу ($r_w = 0,60$) в Одеській області, а кримського ($r_w = 0,59$) у АР Крим. Коефіцієнт повторюваності ($r_w = 0,52$) і ($r_w = 0,56$) був серед у овець приазовського типу Полтавської та Дніпропетровської областей, відповідно, а серед маток кримського типу ($r_w = 0,50$) Полтавської області та ($r_w = 0,55$) Дніпропетровської області. У віці 2-3 роки більш високий коефіцієнт повторюваності відзначався серед вівцематок приазовського типу Одеської області, ($r_w = 0,67$) і ($r_w = 0,59$) Дніпропетровської області, а кримського типу АР Крим ($r_w = 0,65$) і ($r_w = 0,67$) Одеської області. Коефіцієнти повторюваності серед маток приазовського типу в Полтавській області і АР Крим становив, відповідно, ($r_w = 0,54$; $0,57$); серед маток кримського типу Полтавської області ($r_w = 0,52$) і ($r_w = 0,58$) Дніпропетровської області.

Отже, відбір вівцематок приазовського типу в Одеській а кримського типу в АР Крим з більшою живою масою забезпечить відбір на плем'я таких тварин, які й у старшому віці також будуть мати більш високу живу масу. Вікова повторюваність настригу вовни у віці 1-2 роки перебувала в межах ($r_w = 0,42 - 0,48$) серед вівцематок приазовського типу, а ($r_w = 0,44 - 0,49$) серед вівцематок кримського типу. Найбільш високий коефіцієнт повторюваності настригу вовни спостерігався у віці 2-3 роки серед вівцематок приазовського внутрішньопородного типу ($r_w = 0,62$) Одеської області і кримського типу АР Крим ($r_w = 0,61$), відповідно. Ці дані свідчать про те, що відбір може бути більш

ефективним тільки при однакових умовах утримання. У межах породи і стада генотипи мають індивідуальну генотипову мінливість ознак, а також мінливість норми реакції, тобто не однакова реакція генотипу за живою масою і вовнової продуктивності.

Немає сумніву в тому, що при зміні умов утримання можна регулювати процес формування продуктивності. Це дає можливість впливати на інтенсивність обміну речовин і рівень трансформації корму в продукцію овець. Враховуючи різні природно-кліматичні умови і реакцію генотипів, морфологічні особливості цигайських овець різних внутрішньопорідних типів нами були зроблені коригування впливу природного і штучного відбору технологічними прийомами. Використання раннього відбору ягнят (1,5 - 2,5 міс.) і подальше їхнє вирощування в групах з відповідною величиною тіла великих, середніх і дрібних (100-120 голів) з подальшою корекцією за величиною тіл і, стрижкою в кінці весни. Вважаємо, що на різних природно-кліматичних умовах ефективніше розводити овець цигайської породи Приазовського типу - в Одеській облсті, у АР Крим і частково в Дніпропетровській області, а кримського типу - у АР Кримській та Одеській областях. У відповідних областях ефективніше вплинули на овець спільні чинники: генетичні, селекційні і технологічні.

Головне в цьому те, що в даному комплексі селекційно-генетичних, технологічних факторів і факторів середовища селекція впливає на конкурентоспроможність у стаді тварин різних внутрішньопорідних типів. Завдяки чому можемо нейтралізувати вплив природного відбору на елімінацію більш продуктивних і пристосованих овець, які найбільшою мірою відповідали б бажаному типу.

Висновки

1. У 2-х і 3- х річному віці серед вівцематок приазовського і кримського типів за живою масою спостерігається висока мінливість. Відмінності були на користь вівцематок приазовського і кримського типу, які знаходяться в Одеській області. Висока жива маса зафіксована також серед маток кримського типу в АР Крим. Різниця за живою масою між групами тварин приазовського типу була статистично достовірно ($P > 0,99$; $P > 0,999$).

2. У 2-х і 3- х річному віці спостерігаються статистичні відмінності також за настригом брудної і митої вовни. Так серед вівцематок Приазовського типу в Одеській області, а кримського типу в АР Крим за настригом брудної і митої вовни спостерігається перевага над іншими групами. Різниця в цих групах була статистично достовірна ($P > 0,99$; $P > 0,999$).

3. Відбір вівцематок приазовського типу в Одеській області, а кримського типу в АР Крим з більшою живою масою забезпечить відбір на плем'я таких тварин, які й у старшому віці також будуть мати більш високу живу масу.

4. Вікова повторюваність настригу вовни у віці 1-2 років перебувала у межах ($rw = 0,42 - 0,48$) серед вівцематок приазовського типу, а ($rw = 0,44 - 0,49$) серед вівцематок кримського типу. Найбільш високий коефіцієнт повторюваність настригу вовни спостерігався у віці 2-3 років, серед вівцематок приазовського внутрішньопородного типу ($rw = 0,62$) Одеської області і кримського типу АР Крим ($rw = 0,61$), відповідно.

Література

1. Богдан М.К. Спадковість, повторюваність і кореляція основних господарсько-корисних ознак у овець цигайської породи / М.К. Богдан // Аграрний вісник Причорномор'я. - Вип.58. - Одеса: ТЕС, 2011. - С.132 - 135.
2. Николаев А., Ерохина А.И. Овцеводство/ А. Николаев, А.И. Ерохина. - М.:

Агропромиздат, 1987. - 384 с.

3. Петухов В.Л., Эрнст Л.К., Гудилин И.И. Генетические основы селекции животных / В.Л. Петухов, Л.К. Эрнст, И.И. Гудилин. – М.: Агропромиздат, 1989. – 448 с.

4. Плохинский Н. А. Биометрия / Н. А. Плохинский. – М. : Изд-во МГУ, 1970. – 367 с.

Н. К. Богдан . Селекционно-генетическая характеристика овец цигайской породы разных внутрипородных типов в различных природно-климатических условиях Украины

Исследовали живую массу, длину и настриг мытой шерсти, физико-механические свойства шерсти овец цигайской породы разных внутрипородных типов в зависимости от настрига чистой шерсти и приведен коэффициент повторяемости основных селекционных признаков.

Ключевые слова: *внутрипородные типы цигайской породы овец, длина, тонина шерсти, настриг, коэффициент повторяемости.*

N.K. Bogdan. Selection and genetic characteristics of different within-breed strains of Tsigai sheep under various climatic and environmental conditions in Ukraine.

We have studied live weight, washing yield and staple length, as well as physical and mechanical properties of wool fibre of different within-breed strains of Tshigai sheep depending on clean fleece weight and obtained repeatability of main selection traits.

Key words: *within-breed strains of Tsigai breed, staple length, fibre diameter, fleece weight, repeatability.*